

Bellek: Tekel Arazilerinin Özelleştirilmesi

İstanbul, dünyadaki birçok kent gibi, 1980'lerden başlayarak 2000'li yıllarda hızlanan süreçle üst sınıflar için özgülleşerek hizmet sektörünün hızla tüm alanları ele geçirdiği bir tüketim mekanı haline gelmektedir. Bu değişimin bir örneği, TEKEL arazilerinin özelleştirilme sürecidir.

Tuz, tütün ve alkollü içkilerin üretimini gerçekleştiren Reji Şirketi'nin 1923 yılında devlet mülkiyetine geçmesiyle, tütün, alkollü içkiler, tuz, barut ve patlayıcılar, çay, kahve ve en son 1946 yılında Kıbrıt devlet tekeli altına alınmıştır. 1941 yılında adı TEKEL Genel Müdürlüğü olan şirkette 1950'li yıllardan itibaren söz konusu ürünler TEKEL kapsamı dışına çıkarılmaya başlandı. 1986 yılında ise tütün artık TEKEL kapsamında değildi. 1983'de KİT olan TEKEL Genel Müdürlüğü ise, 1987 yılında Tütün, Tütün Mamulleri, Tuz ve Alkol İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TEKEL) adını aldı.

TEKEL'in özelleştirilmesi 2001 yılında Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun özelleştirme kapsam ve programına alınmasıyla başladı. Bu tarihten itibaren önce TEKEL'in içki bölümü Nuro, Limak, Özaltın, Tütsab Konsorsiyumu'na, daha sonra 2008 yılında ise sigara üretim işiyle ilgili varlıklar British American Tobacco'ya satıldı. Tekel 2001 yılında özelleştirme kapsamında alındığında çalışan işçi sayısı -önemli bir kısmını kadınların oluşturması ile birlikte- yaklaşık 35.000 kişiydi. Sadece TEKEL alkollü içkiler biri-

minde çalışmakta olan mavi yakalı sayısı Eylül 2003 itibarıyla 3631 iken hisse devri sırasında 1.700 işçinin TEKEL ile ilişkisi kesilmiş, 2009 yılında mavi yakalı işçi sayısı 323'e düşürülmüştür. Şu anda 4-C statüsüne alınmaya çalışılan ve Ankara'dan sonra direnişi kentlerde sürdüren işçi sayısı yaklaşık 12500'dür.

TEKEL'in Özelleştirme İdaresi'ne devri ardi sıra İstanbul'daki konumları nedeniyle değeri yüksek olan arazilerin satışı veya tahsisi süreci de başlamıştır. Bu araziler içerisinde; İstanbul'da Şişli Likör Fabrikası, Bomonti Bira Fabrikası, Cevizli Tekel Fabrikası ve Unkapanı'ndaki TEKEL Yönetim binaları bulunurken, Samsun'da ki Sigara Fabrikası'nın da AVM olarak İzmir Tekel Tütün Fabrikası'nın turizm alanı olarak projelendirilmesiyle TEKEL'e ait olan alanlar devredilerek veya satılarak özelleştirilmiştir.

123.71 1,90 m² yüzölçümlü Şişli Likör Fabrikası ve parselinin TOKİ adına mülkiyet devri bir protokol ile yapılmış, 1/1000 ve 1/5000 ölçekli imar plan tadilatları Ocak 2008'de kabul edilmiş ve Tekel Likör Fabrikası arazisi "Özel Koşullu Ticaret" alanına alınmıştır. Üzerinde çok sayıda ağaç bulunan anılan kentsel alan Beşiktaş ve Şişli'nin akciğeri olarak işlev görmesinin yanı sıra Şişli bölgesinin nadir kalmış kamusal açık alanlarından ve sırf bu özelliği nedeni ile de mutlaka kamusal kentsel donatı alanı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Şişli Likör Fabrikası'nda yapılan 1/5000 ölçekli imar planı değişikliği Mimarlar Odası'na açılan davada, 1/1000 ölçekli plan ise Şehir Plancıları Odası tarafından açılan davada yürütmeyi durdurma kararı alınmıştır. Aceleyle taşınan Tekel Genel Müdürlüğü'nün

Unkapanı'ndaki 5 katlı, 2500 m² kapalı alanlı, 3000 m² arazi üzerine kurulu binası ise, hastahane zinciri olan Medipol grubunun kurduğu vakfa, üniversite olarak kullanmak üzere 49 yıllığına, komik bedellerle tahsis edilmiştir. Diğer taraftan, Kartal'daki Tekel Cevizli arazisi ise sigara fabrikası, ambalaj fabrikası, puro fabrikası, lojmanlar, futbol ve basketbol sahaları, yüzme havuzları, konukevi, Araştırma Enstitüsü'nü içinde barındıran toplam 46 bin dönümlük arazisinin, 29 bin dönümlük bölümü, üzerinde 4 bin 100 ağaç olan yeşil alandır. İstanbul Şehir Üniversitesi 21 Temmuz 2008 tarihinde Maliye Bakanlığı'na yaptığı müracaatla; Cevizli'deki Tekel'e ait arazinin 49 yıllığına kendilerine tahsis edilmesini talep etmiştir. Tekel Cevizli arazisinin İstanbul Şehir Üniversitesi tarafından üniversite alanına alınmasını içeren plan ise İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 18 Eylül 2009 tarihli toplantısında oy çokluğuyla kabul edilmiştir. Üniversiteyi kuracak olan vakıf ise, Bilim ve Sanat Vakfı (BİSAV)'dir.

BİSAV'ın başkanın Yeni Şafak Gazetesi'nin yazarı ve eski başkanının ise şu an Bakan olması, Tekel'in Unkapanı'ndaki arazilerinin Medipol'e satılması ile hepimizin olan araziler, iktidara ve yeşil sermayeye teslim edilmektedir.

Bu süreçte, rant yaratmaya yönelik planlama anlayışları ve özelleştirmeler ile rantı paylaşmaya hazır olanlar için, çoktan planlar, programlar yapılmış, her şey kendi içerisinde paylaşılmışken, kamu varlıkları yağmalanmakta, her birimizin ise sadece yaşam alanları değil, işi, emeği, geçmişi ve geleceği yok edilmektedir.

Görüş: İstanbul Tabip Odası Dr. Ali Çerkezoğlu*

Kaldırım: Sağlık alanlarının özelleştirilmesinde ne tür yöntemler, hangi hukuki araçlar kullanılmaktadır?

A.Ç.: Bilindiği gibi sağlık evrensel niteliği gereği özelleştirme ile bağdaşmayacak alanların başında gelir. Özelleştirme yoluyla sağlık kurumlarının işletmeler haline getirilmeleri doğal olarak her şeyin bir fiyatının olması ve parası olanın parası kadar sağlık hizmetine ulaşması anlamını beraberinde getirir. Özelleştirmenin bir diğer doğal sonucu sunduğu hizmeti bireye (müşteriye) odaklı olarak belirlemesidir. Bunun dışındaki bütün değerlendirmeler gerçekliği çarpıtma odaklıdır. Ülkemizdeki sağlığın özelleştirilme serüveni doğal olarak uluslararası finans kurumlarının talep ve direktifleri doğrultusunda gerçekleşmektedir.

Hizmetler alanı, ticari faaliyetlere kar alanı olarak sunulmasını sağlamak üzere 15 Nisan 1994 tarihinde imzalanan Uruguay Round Sonuç Belgesi ile Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) sağlık dahil olmak üzere tüm hizmet alanlarının özelleştirilmesinde büyük bir atığa yol açtı. Ülkemizde bu atak AKP Hükümeti'nin iktidara gelmesi ile 2002 yılında hız kazanmaya başladı. Öncelikle SSK hastanelerinin işlevsizleşmesi ve devri, ardından hastanelerde Performansa Dayalı Döner Sermaye Uygulaması ile işletmeleşmiş hastaneler ve son olarak birinci basamakta Aile Hekimliği yasal düzenlemeleri bu girişimlerin özefidir.

Kaldırım: Sağlık kullanımına özgülenmiş binalar/kentsel araziler ile ilgili özelleştirme uygulamalarına karşı nasıl bir mücadele sürdürül-

mektedir? İşaret etmek istediğiniz sorunlar/başlıklar nelerdir?

A.Ç.: Kent merkezlerindeki sağlık kurumları özelleştirme dalgasına iki türlü muhatap kalmaktadır. Bir yandan işletmeleşmiş kurumlarda alt yapılarının kar getirecek işletmeye uygun hale getirilmesi diğer yandan değerli arazileri nedeniyle kent rantına kurban edilmeleri. Heybeliada Sanatoryumu gibi çok önemli bir örneğin yanı sıra Bahçelievler Fizik Tedavi Hastanesi'nin Carrefour'a hibesi, Lepa Hastanesi'nin kapatılması girişimi ve yine bu kapsamda değerlendirilmesi gereken Vakıf Gureba Hastanelerinin gaspı çok fazla dikkat çekicidir. Bu talan girişimlerine karşı başta şehir ya da bölge halkının tepkisi çok önemlidir. Ancak ne yazık ki bu konuda çok güçlü bir tepki görülmedi bu zamana kadar. Tabip Odasının ve sağlık sendikalarının muhalefeti çok değerli ancak sonuç almada çoğu zaman yetersiz kalıyor. Hukuk davalarının açılması ve takip edilmesi Tabip Odası tarafından yapılmakla birlikte yine bu hastanelerden yararlanana hasta ya da engelli derneklerinin tepkileri ile birleşik bir mücadele çok daha fazla etkili olabilecektir. Bu konuda mütevazı bir girişim olarak "Sağlığımıza Engel Olma Platformu" zihin açıcı ve öğretici.

Kaldırım: Sızca sağlık alanlarının özelleştirilmesi konusunda muhalefet yeterli midir? Neler yapılması gerekir?

A.Ç.: Sağlığın özelleştirilmesine karşı yürütülen muhalefetin yetersiz olduğu açıkça görülüyor. Bunda kısa dönemde özelleştirilmiş sağlık ortamının yanıltıcı ve kandırmaya dönük uygulamaları önemli rol almaktadır. Yapılması gerekenin, sağlık hizmetini sunanlarla bu hizmetten yararlananların bir araya gelerek, sağlığın kamusal bir hizmet olarak sunulmasını savunmakta ısrar etmeleri ve halkın sağlık

hakkı ile sağlık çalışanlarının emeğinin ucuzlatılması girişimlerine karşı birleşik bir mücadelelenirilmesi, buna uygun platformların diri tutulmasıdır.

Kaldırım: Sağlık alanlarının özelleştirilmesi ile eğitim alanlarının, kamuya ait eski fabrika arazilerinin, kent merkezlerinde kalan kamu mülkiyetindeki spor alanlarının özelleştirilmesi arasında nasıl bir bağ görüyorsunuz? Bu bağın daha görünür kılınmasının, birbirinden farklı mücadele platformlarının ilişkilendirilmesinin ve bu konuda bir teşhir faaliyetinin yararlı olacağı fikrine katılır mısınız?

A.Ç.: Sağlık alanlarının özelleştirilmesi ve kamu hastane binalarının sermayeye talan ettirilmesi ile aynı uygulamanın başta okullar olmak üzere değerli kamu arazilerinin satılması arasında doğrudan bir bağ var. İşçileri 4-C gibi tamamen güvencesiz bir modele mahkûm bırakılması, TEKEL binalarının özel hastanelere devredilmesi tesadüf değil. Yani TEKEL işçilerini işsiz bırakanlar aynı zamanda sağlığı bize parayla ve pahalı satmak isteyenlerle aynı kişiler, aynı anlayışlar. Bu nedenle bugün emeği değersizleştirilmeye ve esnek modellerle hastane patronları için ucuz işgücü haline getirilmeye çalışılan hekimlerle, hizmeti birlikte sunduğumuz ve fiilen taşeron firmaların insafına terk edilmiş olan hemşire arkadaşlarımızla, alacakları hizmet her geçen gün kırsal Engelli Dernekleri ile ve sağlık hizmetini her geçen gün daha pahalı ve niteliksiz olarak alacak olan milyonlarca yurttaşımızla, sendika ve derneklerde birleşik mücadele ile sağlığa özelleştirmeye dur denmesi ve bunu sağlayacak platformların oluşturulması gerekiyor.

*İstanbul Tabip Odası Genel Sekreteri

Kentsel Muhalefet-Görüş Okuluma Dokunma İnişiyatifi Nebat Bukrek*

Okulların kapatılmasından en başta ve en yoğun şekilde emekçi çocuklar etkilenecekler. Milli eğitim bize diyor ki "bunların parası ile onlarca okul yaptırırım". Ama nerede? Uzakta şehir dışında... Peki, bu aileler nasıl gönderecek bu çocukları oralara? Büyük bir oranda gönderemeyecek.

Kaldırım: Okuluma Dokunma Platformu nasıl oluştu ve platforma kimler dahil ve ne tür çalışmalar yapmaktadır. Kısaca bilgi verebilir misiniz?

N.B.: Sekiz yıl önce AKP hükümeti iktidar olduğunda tüm kamu kuruluşlarını özelleştireceklerini söylediler. Başbakan, "lihanlar dahil tüm kurum ve kuruluşları satacağız, özelleştireceğiz" dedi. Seka'dan Sümerbank'tan Tekel'den başlayarak her şeyi sattılar. Okulların satılması satılabilecek hiçbir şey kalmadığı için son halkaydı. Okullar büyük bir rant kapısıdır. Bu nedenle de gözlerini okullara diktiler. Başlangıçta Vali, satılacak 22 okulun merkezi yerde olmaları, trafiği sıkıştırmaları gibi gerekçeleri öne sürdü. Ama daha sonra Milli Eğitim'le biz görüştüğümüzde onlar çok rahat bir şekilde ittifak etti ve "bunların hepsi bahane, arsaları çok değerli" dedi. Bu açıklamadan sonra İstanbul'da okullar üzerinde çalışmalar yürütüldüğü görüldü. Bunlardan biri Taksim Endüstri Ticaret Meslek Lisesi'yd. 2009-2010 yılında bu okula 9. Sınıflar alınmadı ve hakkında havuz yapılacak, okul sökülecek gibi laflar edilmeye başlandı. Biz bu okulun önünde eylemler yapmaya başladık. İlk eylemleri Eğitimden olarak yaptık. Bu eylemlerde kendi kararlılığımızın yanı sıra kendi güçsüzlüğümüzü de yemezliliğimizi de hissettik. Bu nedenle bu olayın bizimle beraber paydaları olabilecek ve kendisini öznesi hissedecek tüm kesimlere, siyasi partilere, derneklere, odalar, sivil toplum kuruluşlarına çağrı çıkardık. 2009 eylül ayında tüm bu kuruluşlarla kendimizi inisiyatif olarak tanımlayarak çalışmaya başladık. Ve gördük ki aslında 22 okul değil, 100'ün çok üzerinde 200'e yakın okul söz konusu.

Okuluma Dokunma Platformunun yaptığı çalışmalara gelince iki grupta toplanıyor. Bunlardan biri, kamuoyunu bilgilendirerek bu sürece sahip çıkmalarını sağlayacak etkinlikler diğeri ise delil toplayıp dava açarak satışları engellemek.

Biz hangi okulun önünde eylem yaptysak, bu okulun aslında satılmayacağını söylediler. Bu çok enteresandır. Bu bizim elimizi korkunç şekilde güçlendirdi. Geçen haziran ayında Etiler Otelcilik Meslek Lisesi'nin TOKİ'ye devredildiği haberi geldi. Bu çevrede başka bir Otelcilik Meslek Lisesi olmadığını çocuklara haksızlık olacağını, yapılmaması gerektiğini söyledik. Okulun önünde çocuklar karnelerini yakdılar. Sonuçta Hürriyet Gazetesi aracılığı ile bir yazı yayımlandı. TOKİ yazıda aynen şu nu diyordu: "Milli Eğitim bize veriyor ben masumum". Biz bunun üzerine Milli Eğitim'in önüne gittik önünde bir basın açıklaması yaptık ve "sizin göreviniz okulları nitelikli hale getirmektir satmak değil. Sizi göreve davet ediyoruz. Şayet siz okulları pazarlamaya devam ederseniz sizin hakkınızda suç duyurusunda bulunacağız" dedik. Bu sefer Milli Eğitim bize yazılı bir açıklama ile o okulun takasının söz konusu olmadığını TOKİ'nin yalan söylediğini bildirdi. Sonuç olarak okul devam etti...

Kaldırım: Okul özelleştirmelerinde hangi yöntemler uygulanıyor?

N.B.: Bunu iki biçimde yapıyorlar. Birincisi. Taksim Endüstri Meslek Lisesinde olduğu gibi öğrenci almıyorlar ve öğrenciler mezun olduğunda okul boşalıyor. İkinci ve daha kestirme yöntem ise tadilat nedeniyle eğitime ara vermek. Bu gün İstanbul'da adı geçen 22 okula dahil olmayan birçok okul tadilat nedeniyle kapalı. Bu tadilatları incelediğimizde birçoğunun aslında tadilat olmadığını gördük. Beşiktaş İlköğretim Okulu var yaklaşık 2 yılı dolacak, bu nasıl tadilat iki yılda tadilat mı olur? Zamanla bu okulun yerinde okul olduğunu da unutturarak satacaklarını düşünüyorum.

Kaldırım: Okul satışları eğitimi ve öğrencileri nasıl etkileyecektir?

N.B.: Okulların kapatılmasından en başta ve en yoğun şekilde emekçi çocuklar etkilenecekler. Milli Eğitim bize diyor ki "bunların parası ile onlarca okul yaptırırım". Ama nerede? Uzakta şehir dışında. Peki, bu aileler nasıl gönderecek bu çocukları oralara? Büyük bir oranda gönderemeyecek.

Çok çocuklu ailelerde ise en fazla kız çocuklarının etkileneceğini düşünuyoruz. Ben otuz yıllık öğretmenim ve bu süreçte öğrendiğim, aileler ekonomik anlamda zorlukla karşılaşmış tercih yapmak zorunda kaldıklarında kız çocuklarını okula göndermemeyi seçiyorlar.

Ayrıca bu okulların bir özelliği var hepsinin alt yapısı oturma okullardır. Yani laboratuvarları vardır, derslikleri ve gerekli malzemeleri tamamlanmıştır. Bilgisayar odaları vardır, kütüphanesi vardır. Bu okullara giden çocuklarımızı biz şanslı çocuklar olarak düşünuyoruz.

Kaldırım: Sizce okul satışlarının durdurulması konusunda muhalefet yeterli mi?

N.B.: Bu konuda tek ses çıkaran Okuluma Dokunma İnişiyatifi, yeterli mi değil... Fakat Okuluma Dokunma İnişiyatifi çok kararlı. Tabii bu kararın da bir dayanma noktası var. İstanbul halkının sahip çıkması gerektiğini düşünuyoruz. Hangi okulda satış varsa o okulun velileri sahip çıkıyor ama o veliler diğer okulla ilgilenmiyorlar. Birleşmek zorundayız.

Eğitim-Sen 3 No'lu Şube Arşivi

Ayrıca özellikle burjuva basınının bize sansür uyguladığını düşünuyoruz. Şöyle ki muhabirlerle görüşüyoruz ama her ne hikmetse yayın müdürümüz bunu yayınlamıyor diyorlar.

Antikapitalist ve antiemperyalist olduğunu vurgulayan siyasi hareketlerin okullar sözkonusu olduğundaki sessiz tutumlarını anlamak mümkün değil. Hani susmak onaylamaktır...

Okulların satışı durumunda çok şeyi kaybedeceğiz. Sizin aracılığınızla onlara da seslenmiş olayım. Lütfen Okuluma Okuluma Dokunma İnişiyatifine destek verin. Nerede ne faaliyet yürütürseniz yürütün ama bir eliniz, serçe parmağınız burada olsun. Burada güce ihtiyaç var hep beraber başarılı olalım. Her yaptığımız eylemde sunu söylüyoruz: biz bu okulları satılmayacağız gerekirse önünde nöbet tutacağız. Ama bunun için de insan gücüne ihtiyacımız var.

* Eğitim-Sen 3 No'lu Şube Başkanı

Etkinlikler:

Mimarlığın Sosyal Forumu 21-23 Ekim Tarihleri Arasında Ankara'da Gerçekleşti

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından düzenlenen Mimarlığın Sosyal Forumu, 21-23 Ekim tarihleri arasında Ankara'da gerçekleşti. Kentte yaşayan nüfusun kırdaki yaşayan nüfusu aşığı günümüz dünyasında, kentleşme ve yerleşme sorunları ve bunların doğrudan ilişkide olduğu çevre sorunlarının ihmal edilmemesi fikrinden yola çıkılarak düzenlenen forumun amacı, yoksullar, barınaksızlar, sağlıksız çevre koşullarında yaşayanlar, sokak çocukları, yerlerinden edilenler ve sürgündekiler için mimarların yapabilecekleri ve mesleğin etkisini tartışmaktır. Forum süresince, paralel oturumlar ve atölyeler devam ederken, konuyla ilgili sergiler ve posterler de Çağdaş Sanatlar Merkez'i'nin ikinci katında görülebiliyordu.

"Su İçinde Alliano!" Açılış Günü Etkinlikleri

Alliano yıllardır devam eden yaşam mücadelesi içerisindeyken beraberinde birçok kültürel ve sanatsal etkinlik programı gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerden biri olarak Temmuz 2010 tarihinde çalışmalar başlayan "Su İçin[de] Alliano!" başlıklı etkinlik programı da TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi'nin katkılarıyla 12 Aralık 2010-12 Ocak 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilecektir.

Miting

Saat: 15.00

Buluşma Yeri: Taksim Meydanı tramvay durağı

